

ดอกไม้ใบอรรณคดีไทย ๑๖

โดย ปัทมกลอน ๕๗ ๒๗

๘๐ พระอ

พิกุลบุณนาตมตาด

เหียงหาดพลับพลวงหวายทว่า

นมยวงนางแย้มโยทะกา

พะวาพะยอมเฟื่องไฟ

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ต้นพะวา *Garcinia celebica*

ไม้อองศา มังคุด *Clusiaceae*

ชื่อท้องถิ่น มะระขึ้นนก ขวดกิติ

สารภีป่า กอไก่ ไหม และพะวา

มะตะขึ้นนก มะป่อง และฉาน้ำ อิกนามล้ำ นามขะม่ว่ง และพะวา
ถิ่นกำเนิด เกิดภาคเหนือ อีสานนา ไพรพนา ป่าดิบชื้น ขึ้นมากมี

ไม้ยืนต้น ขนาดกลาง ต้นตั้งตรง สูงระหงส์ ทรงโดม ร่มทึบ
เปลือกยางเหลือง ผลยางขาว ใบรูปรี ดอกนั้นมี กลีบเพศแยกจากกัน

ดอกบานได้ 24 ชั่วโมง ปลอกหุ้มรังไข่ ออกดอกช่วง มกรร มีน้ำหวาน
เปลือกต้นใบ ใช้ลดไข้ ยาฟาดเสมาน เจริญอาหาร ทานแก้ลม ไส้ติ่งพิการ

เภสัชวิทยา ของพะวา ตีรักษาได้ สกัดได้ สารต้านอนุมูล พิเศษสาร
ทั้งเป็นยา ฆ่ามะเร็ง เร่งเลือดกัน อิกไม่นาน กลิ่นเป็นยา คุณค่าอนันต์

ผลพะวา รสเผ็ดร้อนเปรี้ยว เคี้ยวกินได้ หากมากไป ท้องได้ปวด บวมอนมัน
ไม้พะวา น้ำตาลแดง เนื้อแฉ่ำกร่อน ใช้ทำบ้าน งานไม้ ได้งามตา

สถิตย์พันธ์ ธรรมสถิตย์

พะว้าไม้ยืนต้นขนาดกลาง
ถิ่นกำเนิดอยู่ทางเหนือและอีสาน
ลำต้นตรง 18 เมตรโดยประมาณ
ใบเดี่ยวขอบขนานดกทึบหนา

ดอกแยกเพศเพศผู้ สีเหลืองอ่อน
มีเกสรก้านหอมชวนผึ้งหา
หอมฟุ้งไกลขึ้นใจคนพัดพา
กลางดอกเพศเมียพัฒนา ไปเป็นผล

ผลสุกสีแดงฟาดอมเปรี้ยว
หากว่าเคี้ยวกินแยอะ ไปในทุกหน
มีทั้งเอเลี่ยนธาตุชั้นดีพิการแฉะพิษ
แจ้งยุบเลอะยากินให้มากไป

ดอกพะว้าช่วยให้อาหาร
ดอกแห้งพอประมาณต้มน้ำกินแก้ไข้
มีข่าวดิจากผลงานวิจัย
สารสกัดเปลือกใช้ต้านเชื้อและมะเร็ง

ดวงพร เชนกุลทอง

ต้นพะวา คราคะนึ่ง นึ่งพิงพิศ
ละประติษฐิ์ คึดคำกลอน อักษรศรี
จิตหนาเหน็บ เล็บปอด รอดร้าวถืด
มุงมั้นนี้ ที่ต้องทำ แม่ล้าเคียว

อยากได้นี้ น้ำที่ใส เอา ไว้ดื่ม
ให้ปลาบปลื้ม ไม่วิมเศร้า เหวงให้เห็น
ต้องเหงื่อไหล ไคลย้อย ฝอยกระเซ็น
เข้านเพล บ่ายเย็นหน่อ ขุดบ่อนั้น

อยากเก่งกลอน มั่นอนน้อม ทิมทั้งชาติ
อยากเก่งกาจ Ơสามารถล้ำ ตามที่ฝัน
ขยันแต่ง ล้ำแดงเดช เล่าเหตุการณ์
พลล้ำเร็ว เด็ดดีอันใด มั่นต้องมา

พลายเงา มานานนัก มิตรรักคั่น
ม้วยอภัยอัน อนมกานี้ ไม่ดีหนา
รวมพลังจิต คึดฮึดสู้ ตู้อีกครา
ไม่รอช้า นั่งหน้าจอ จ้องทันที

ถิ่นกำเนิด เกิดสุโขทัย ที่อีสาน
แถมไหนนั่น พบกันชุก ในทุกที่
ไม่ยืนต้น ขนาดกลาง กำลังดี
ร่อนปนทราย ขอบหลายนี้ มีต้นงาม

ประโยชน์หนุน คุณอนันต์ สุตบรรเจิด
พะวาเลิศ ประเสริฐไซริ ในสยาม
เลื่องลือสม งามว่าเด็ด หัวเขตคาม
ระบือนาม ความโดดเด่น เป็นสมุนไพร

คนผสมแห่ง แรงน้อยเกิน ไม่เจริญอาหาร
ท้องผูกนั้น ทรมาณนัก ลำบากหลาย
โรคปวดหัว ตักร้อนผ่า รอดร้างใจ
ด้วยเป็นไข้ ไม่ต้องกลัว หมอองมั่งมี

เล็ดพิการ พานเป็นลม ทับถมหนอ
ไม่ต้องทำ หมอไม่ต้อง ร้องหานี้
แผลในปาก ลำบากเหลือ เป็อนักนี้
สุดเปรมปรีดิ์ มีพะวา รักษา...พารัณรมย์

โกวิท ธีรวิโรจน์

ต้นหมากกั่วก หรือพะวา ในป่าดงดิบ
 มีมานาน พานพบ ทั้งภาคเหนือ
 สดจาเด่น เพ็ญพุ่มโตม ไส้มอะเคื้อ
 ใบดกเหลือง เป็ลือกต้นบาง พรางเทาดำ

ต้นใบผล ท้ายาง สีขุนขาว
 ใบเขียวอมน้ำวอ พราวรี ที่เลอล้ำ
 ความขึ้นสูง ดินปนทราย กลายชูล้ำ
 แดดเจ้าพรา ทำให้ สูงใหญ่พร้อม

ผลดกขั้ ๑๑๑กระลูก ชุกปดายกึ่ง
 เหลืองอ่อนพริ้ง เปรี้ยวพราย คายกลิ่นหอม
 กัดบดอกหนา ทำบาน มีนานตรอม
 รวดโรยพร้อม ขั้วคั้น ไร้ฟันหน

ผลรูปไข่ ฝึกเรียบ เขียนเขียน
แฉกมวงด กล้วยส้มแดง คราสุกผล
รตผาดเปรี้ยว นิดเดียวชิม ก็เกินทน
หากมากอัน ห่วงเสีย ละเหี่ยวใจ

มากสรรพคุณ สมุนไพร นำใช้ยิ่ง
ดองงามพริ้ง นำมา ต้มกินได้
ช่วยการเจริญ อาหาร สรรพใบ
ทั้งแก้ไข้ โรคอุจจาระ คายทันที

น้ำตาลแดง เนื้อไม้ นุ่มใส
พราดรด เลี่ยนละเลียด ละเมียดนี้
ทำเครื่องเรือน เครื่องใช้ ให้ค่าดี
จำเหลือที่ ไม่พะว้า ขุดไฟ

กุศล คำเพราะ

ต้นพะเออถ้าอีกชื่อคือพะเออ
 หรือพะยา มะระจีนก ใบดกหนา
 ธารทิพย์ วนน้ำ ตามพนา
 พบในป่าทั่วทุกภาคอันมากมี
 มีลำต้นตรงโดยลำต้นจะคุ่ม
 เป็นทรงพุ่มคล้ายรูปโคมโคมต้นนี้
 ไม่ขึ้นต้นขอใบดินร่วนคดกรขึ้นมี
 แฉกแตกดีที่โล่งโปร่งทั้งวัน
 ใบพะเออออกหนาตกรกเป็นพุ่ม
 เรียงเป็นคู่ไขใบใหญ่คุ่มใบสีเขียวเข้ม
 มีรูปรีคล้ายรูปไข่กลับหัวกัน
 ขอบเรียบมันใบกว้างมนต้นกะเออ

ดอกพะว้าเห็ดโองโองหนึ่ฮอย ลักษณะคล้ายดอกขะม้งของหลวงหา
กลืนดอกหอมเร็วใจหมู้มูมรา มกราทึงมีนาพะว้าออกดอกเห็ดโองบาน

ผลพะว้าถ้าจะเทียบเปรียบรูปไข่ จากเขียวใสเบสีเขียวไปเป็นสีโองหนึ่ฮอย
เห็ดโองแฉ่ฉ่มและแดงเร็วเมื่อสุกนาน สามารถทานรสอมเปรี้ยวเคี้ยวเจ็ดพัน

สรรพคุณของพะว้าถ้าจะบอก ให้เอาดอกที่สะอาดตากแห้งนั้น
ต้มกับน้ำกินเป็นยาสารพัน ที่สำคัญช่วยเจริญอาหารทานแก้ไอ

เปลือกต้นใบใช้ทำยาได้น่าสน สรรพคุณนั้นต้มกับน้ำทานลดไข้
ยาฟัดเสมานทานแก้แพ้ร้อนใน ส่วนผลใบใช้เป็นยาช่วยระบาย

เปลือกมีสารต้านฤทธิ์เชื้อโรคได้ดี ยังวิเคราะห์เหตุผลว่าเปลือกมีมะเร็งได้
ถ้าให้ตีเขาว่าต้องทดสอบต่อไป เพื่อจะได้ผลเลิศยิ่งจริงและดี

ไม้พะว้านั้นดีมีเนื้อแข็ง เนื้อละเอียดสีน้ำตาลแดงสวยสดดี
นำมาใช้งานก่อสร้างได้อย่างดี ทั้งหมดนี้เป็นส่วนดีของต้นพะว้า

จตุพร สุวรรณปากแพรก

พรรณไม้งามนามพะยอมแปดกลีบ

ไม้ใหญ่จริงต้นตรงทรงพุ่มสวย

พบทั่วไปทุกภาคมากอันเคย

ขึ้นมากด้วยเหนื่อใต้สนามนา

มีหลายชื่อบอกความตามท้องถิ่น

เคยได้ยินกวั๊ก ไหมมะตะหนา

มะระขึ้นมะตะหรือพะยา

ต้นพะยอมารักบ้านน้ำใส

เปลื้องก้นนางใบดกหนาพาร่มรื่น ขอบความจันทน์ปลูกง่ายนี้โชน
เปลื้องมียางสีเทาสีองทั้งต้นใบ ต้นแยก ไปเมื่อยผู้อยู่ต่างกัน

ใบพะวาร์ูปไข่ปลายมนกว้าง ฝักใบมันมีเส้นกลางเหมือนสร้อยสร้อย
เป็นใบเดี่ยวเรียงคู่อยู่ข้างกัน ดูใบนั้นดกงามอร่ามเรือง

ดอกพะวาร์ะดุกขาวออกปลายกิ่ง ดูดวยจริงดอกก็มีสีเหลือง
ออกให้เห็นสองหนycleเหลือง งามประเทืองยามดอกบานล้าราญใจ

ผลพะวาร์ะสีเขียวเมื่อยามอ่อน เปลี่ยนเป็นเหลืองอ่อนช่อนส้มแดงใส
มีเนื้อหุ้มคลุมเมล็ดอยู่ข้างใน เมล็ดดงอก ได้ขยายพันธุ์นั้นง่ายตาย

ต้นพะวานำมาใช้ได้หลายส่วน ดอกใบล้วนประโยชน์มากใช้หลากหลาย
เปลื้องผลใบใช้เป็นยาระบาย เนื้อไม้ลายสวยงามนำตาลแดง

ต้นพะวานำปลูกทั่วทุกภาค จันทน์ไม่ยากปลูกไว้ไม่เนื้อแข็ง
สร้างป่าไว้ให้โลกได้แข็งแรง ความแห้งแล้งหมดไปได้ฝนมา

อัญชลี ณ เชียงใหม่

พะอากาพะองทองทางรัก

ไม่รู้รักว่าต้นอะไรหน

ไม่เคยได้ยินได้ฟังแต่ก่อนมา

แต่ถ้ารักกับไม่เคยได้ยิน

พะอานี้มีชื่อทองถิ่นเก่า

รักกับ มะระจีนก ไม่พกพิน

ขวด กัดไหม วน้ำ กะดาก ก็ขึ้น

หรือทองถิ่นสุราษฎร์เก่าพะยา

พะวงเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกท่อนางตำหน่งพุ่มรูปโดมหนา
เปลือกมียางเหนียวตื้นใบผลยางขาวหนา ขยายพันธุ์ถ้าเพาะเมล็ดตอนกิ่งปักชำดี

ใบดกหนาที่ใบเรียงตรงข้ามเป็นคู่ ลักษณะรูปขอบขนานรูปรี
ผิวใบมันทั้งสองด้านเส้นแขนงใบถี่ เส้นกลางใบมีเป็นร่องหลังใบชัดเจน

ดอกออกเป็นกระจุกที่ปลายกิ่ง มองดูยังเหมือนดอกมะม่วงให้เห็น
ดอกดอกเดียวจนมกราดึงมีนาคมเป็น ดอกจะเน้นบานสองวันก็ร่วงมา

ผลรูปไข่สีเขียวเมื่อผลอ่อน และสีเขียวอ่อนส้มแดงเมื่อแก่หนา
สีเขียวเข้มไปเมื่อผลเริ่มแก่หนา เวลาทานมีรสฝาดเปรี้ยวเคี้ยวติด

สรรพคุณช่วยเจริญอาหาร ดอกแห้งตำทานรักษาโรคลมนี้
ต้มเปลือกและใบสดใช้ได้ทุกที่ เปลือกผสมมีสรรพคุณแก้ท้องเสียพลา้น

ประโยชน์ทานเป็นผลไม่ได้ แต่ไม่นิยมมาใช้มากนัก
เพราะรสฝาดเปรี้ยวของพะวงมัน เนื้อไม้ทำนํามาใช้ก่อสร้างไถ

อานนท์ ศรีวิสูตร

